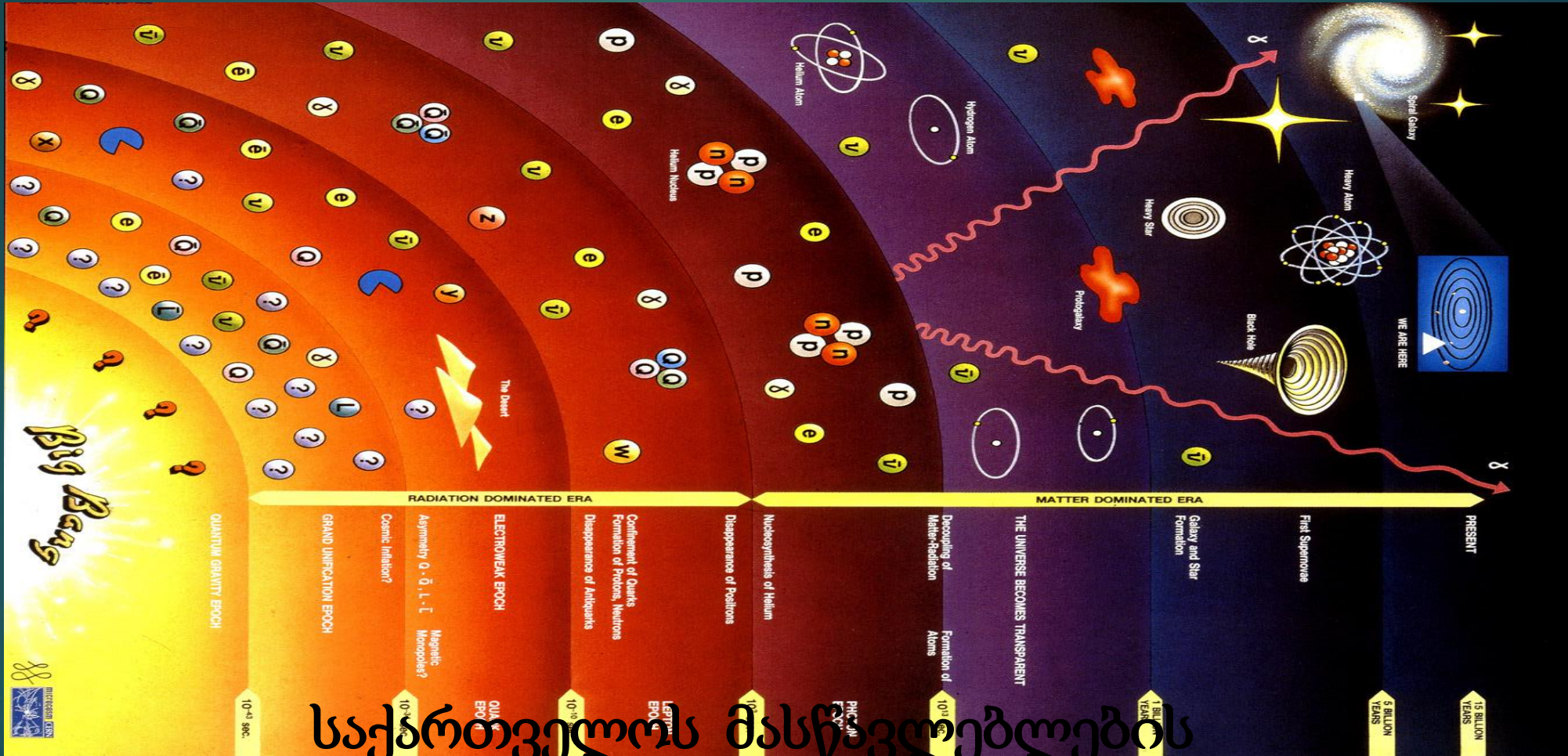

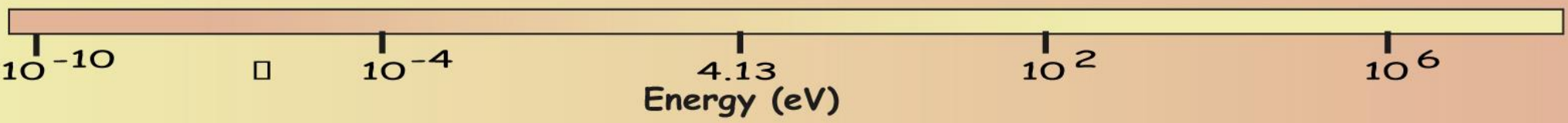
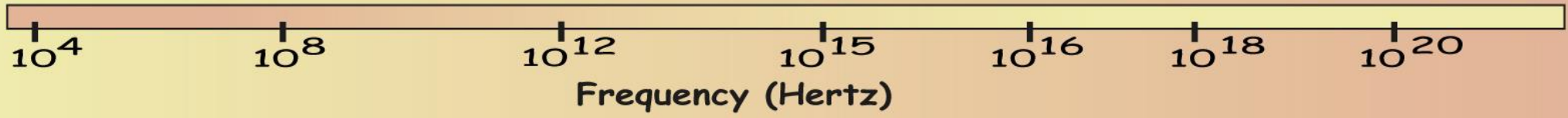
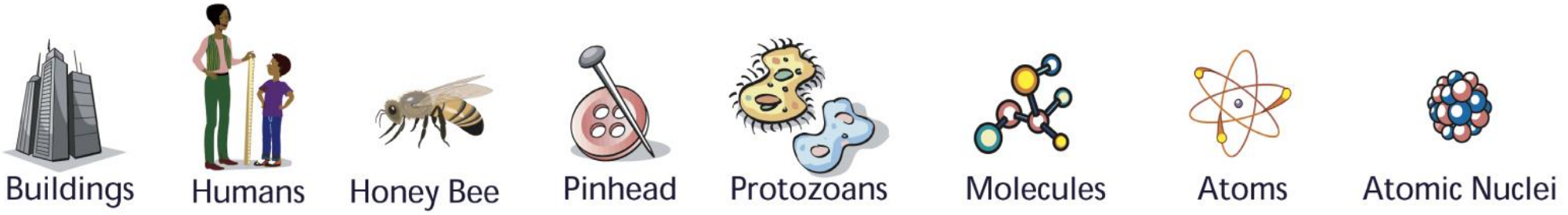
ამაჩქარებლები ირაკლი მინაშვილი

საქართველოს მასწავლებლების
ფიზიკის პროგრამა 2023

Wavelength (meters) ტალღის სიგრძე (მეტრი)

რაში გვჭირდება ნაწილაკების აჩქარება?

ნაწილაკის ტალღის სიგრძის დამოკიდებულება იმპულსზე

ნაწილაკების ტალღის სიგრძე (დე ბროილი. 1923წ)

$$\lambda = h / p$$

ფორმულაში h არის პლანკის მუდმივა
ხოლო p იმპულსი

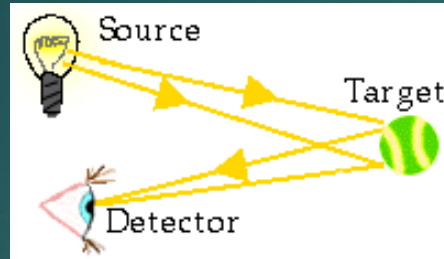
- დიდი იმპულსი => ნაკლები ტალღის სიგრძე => მაღალი გარჩევის უნარიანობა

ენერგია და მატერია

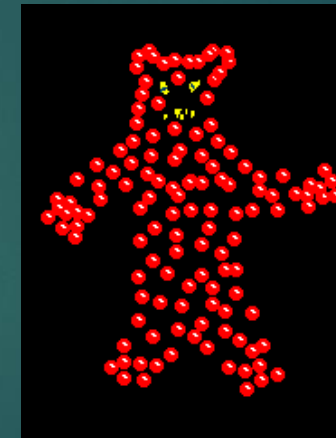
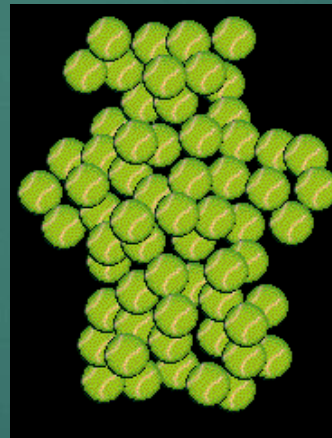
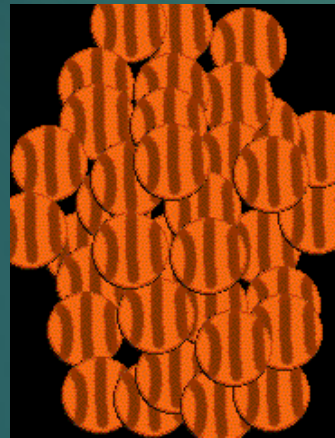
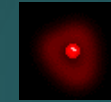
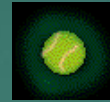
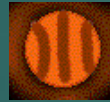
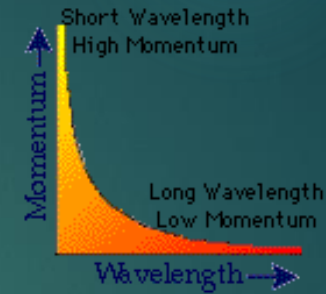
მაღალი ენერგია წარმოქმნის
დიდი მასის მქონე
ნაწილაკებს

$$E = mc^2 = \frac{m_0 c^2}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}$$

რა საჭიროა ენერგიის გაზრდა ამაჩქარებლებში

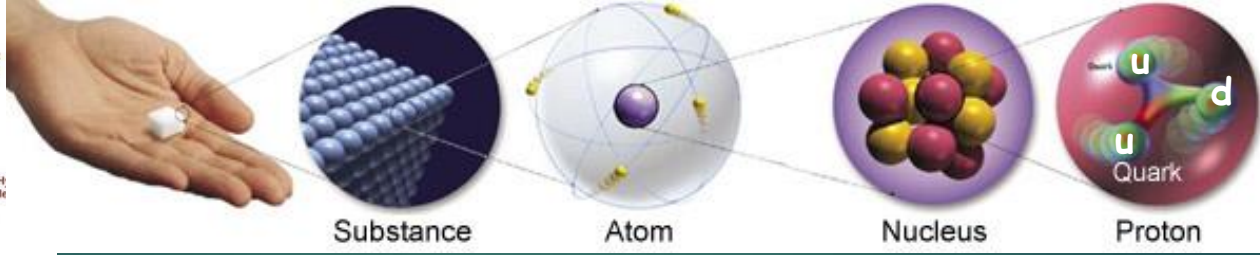
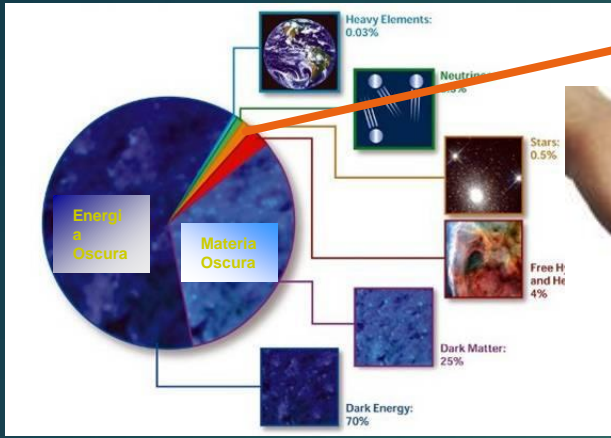

$$\lambda = h/p$$

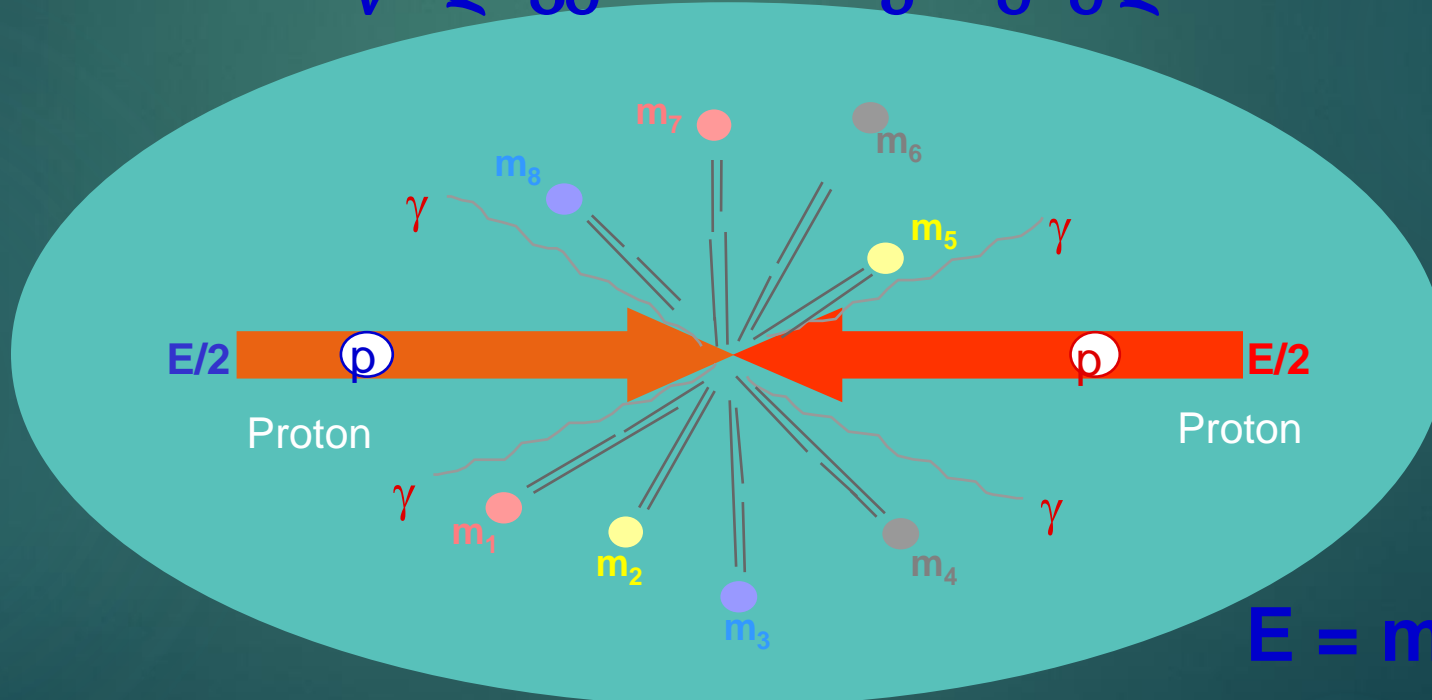

∴ რაც უფრო მაღალი ენერგია გააჩნია ნაწილაკს, მისი დეტალური შესწავლა უფრო მარტივი ხდება .

ხილული მატერია (~5%)

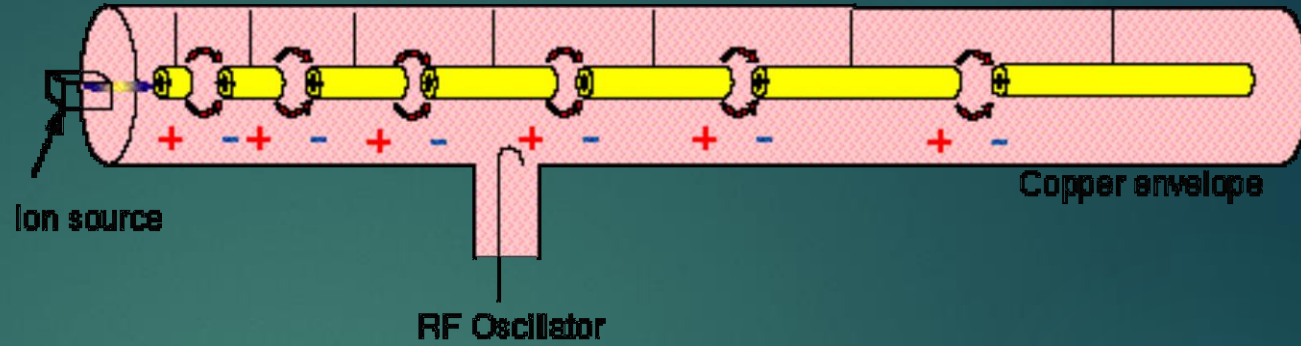

ნაწილაკების ამაჩქარებელი

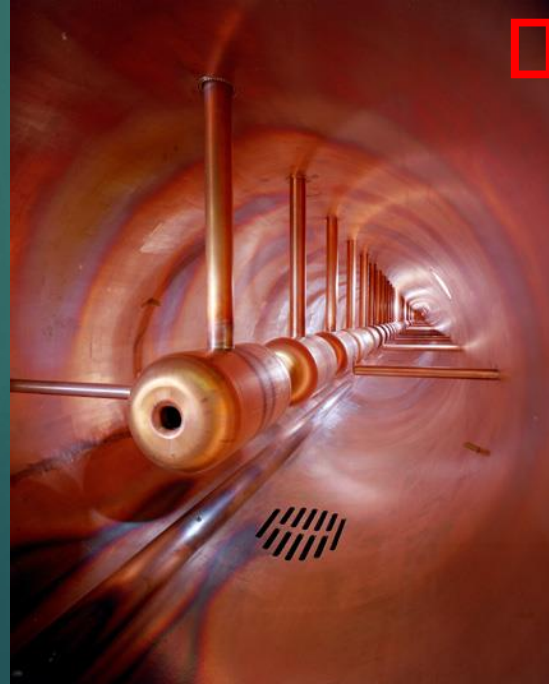

მაღალი ენერგიების ნაწილაკების შეჯახების შედეგად წარმოიქმნება როგორც მატერია ასევე ანტიმატერია

წრფივი ამაჩქარებელი

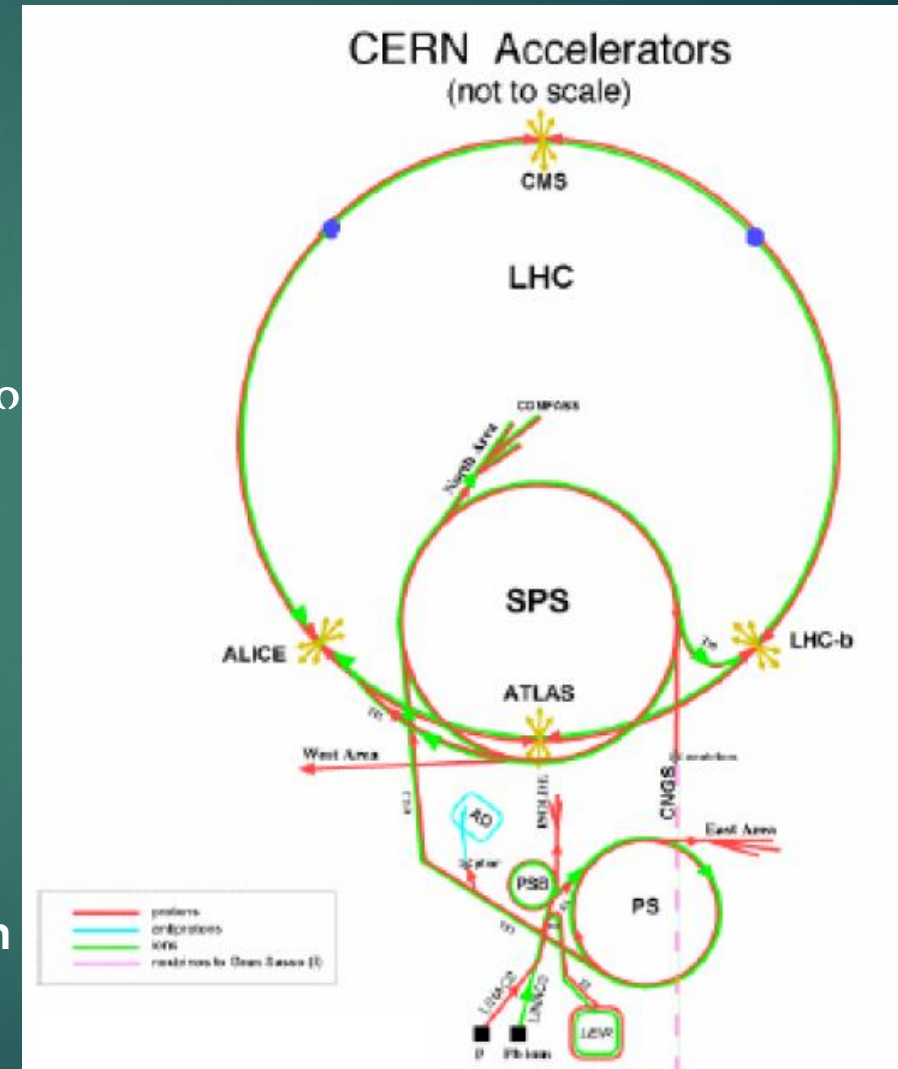
- ❑ ნაწილაკის ენერგია იზრდება ყოველ სექციაში
- ❑ დრეიფული მილების სიგრძე იზდება ნაწილაკის სიჩქარესთან ერთად
- ❑ სექციის ზომა უცვლელი რჩება როდესაც ნაწილაკის სიჩქარე მიაღწევს თავის მაქსიმუმს

FERMILAB linac (400 MeV)

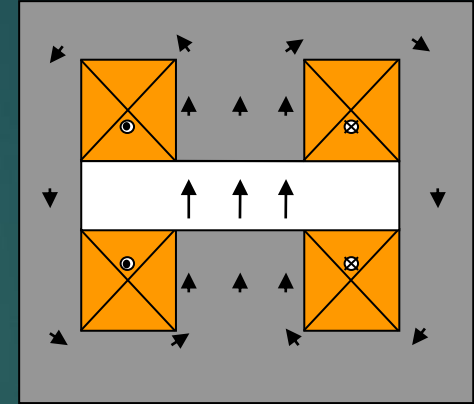
დიდი ადრონული კოლაიდერი

- ▶ ადრონული კოლაიდერი აჩქარებს პროტონების ნაკადს **450 GeV** და **7000 GeV** ენერჯიამდე
- ▶ **450 GeV** ენერჯიის მქონე პროტონები შემოდის **SPS**
- ▶ **PS** და ნაწილაკები შედის **SPS** ში
- ▶ **LINACS** და **PS**
- ▶ პროტონები მიიღება **Duoplasmatron Proton Source** საშუალებით

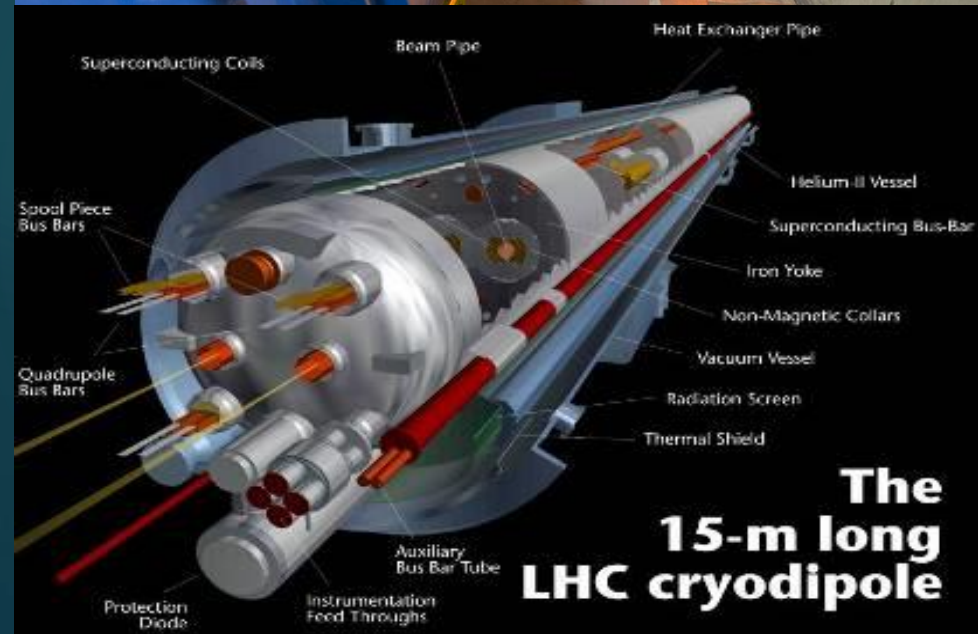
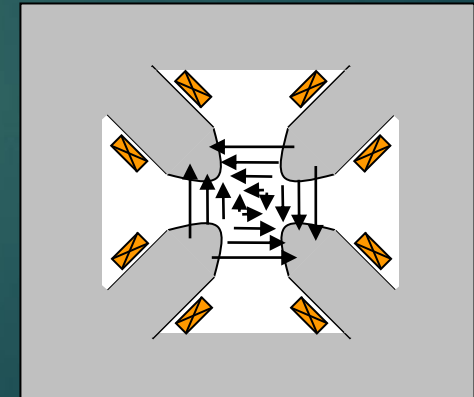

მაგნიტები

ორპოლუსიანი მაგნიტები
ნაწილაკების ნაკადის
მართვისთვის

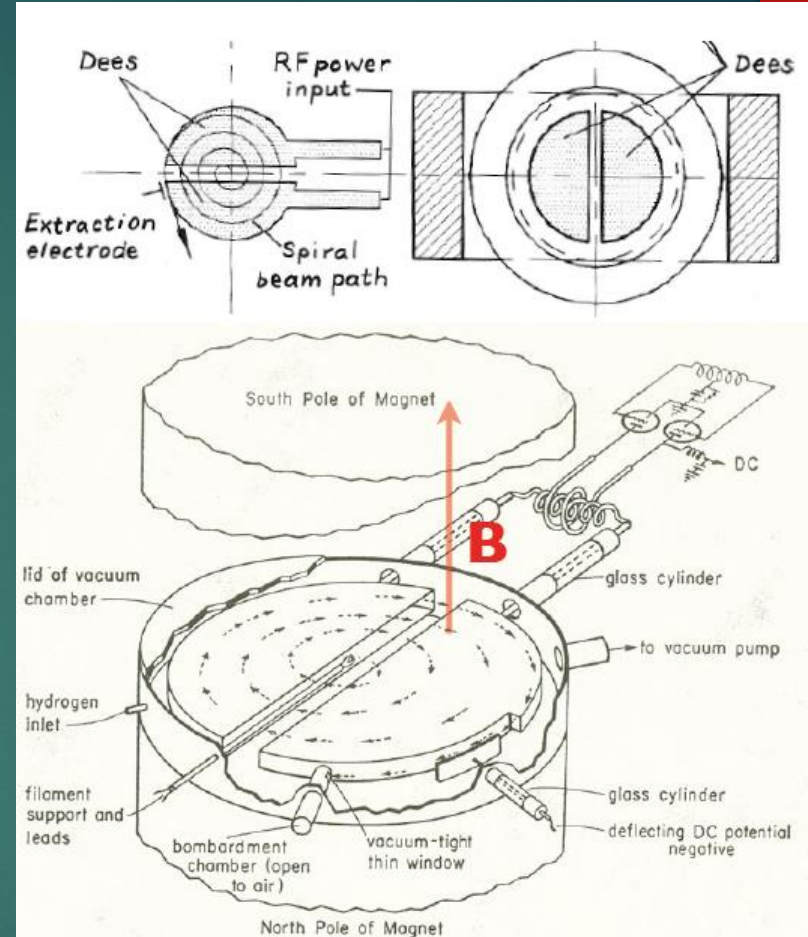
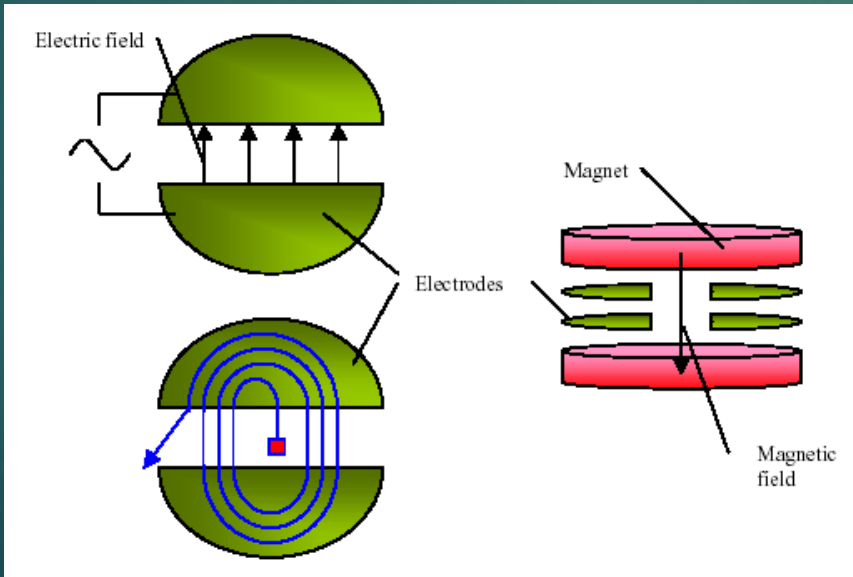
ოთხპოლუსიანი მაგნიტები
ნაწილაკების ნაკადის
ფოკუსირებისთვის

წრიული ამაჩქარებლები

ციკლოტრონი

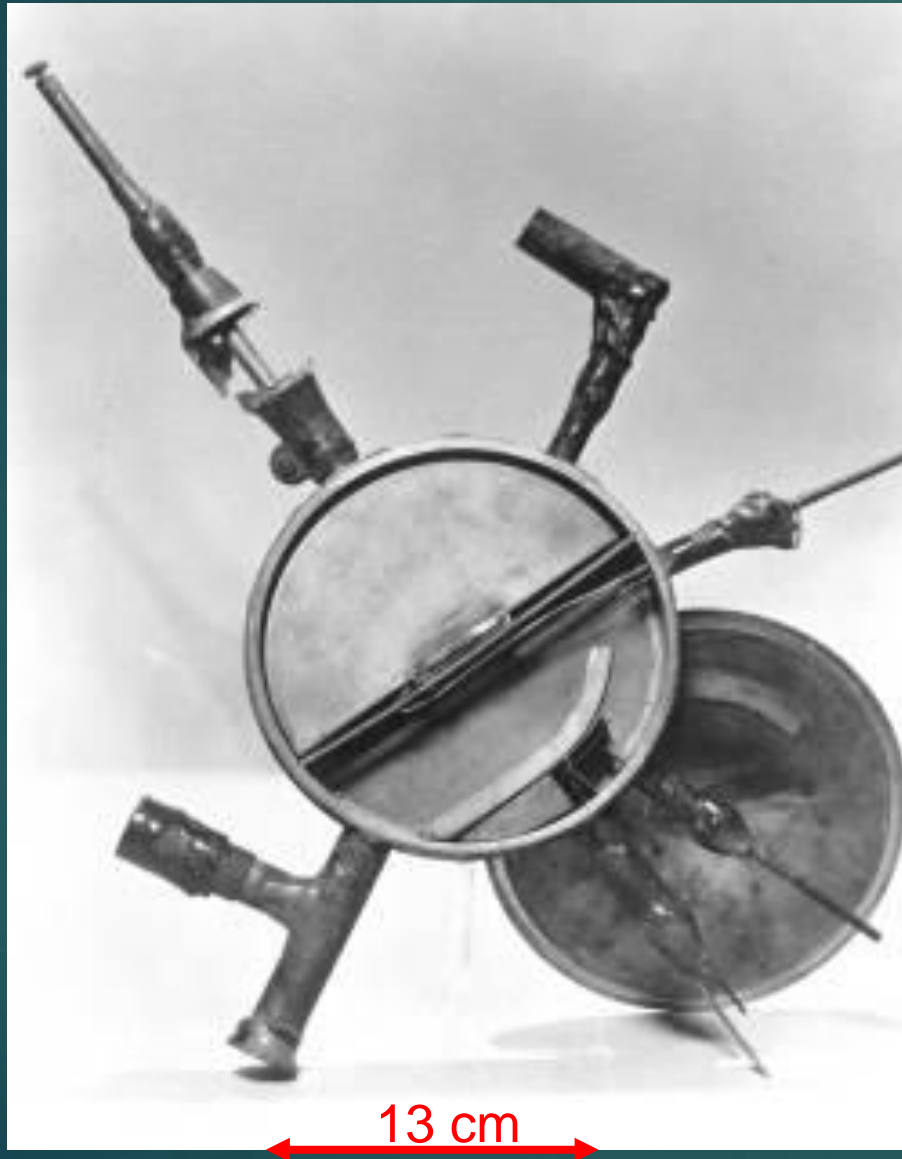
- ცილინდრის ცენტრში მაგნიტურ ველში არის ნაწილაკების წყარო
- ელექტრული (E) RF წარმოიქმნება ორ ზედაპირს შორის მუდმივი სიხშირით
- ნაწილაკები მოძრაობს მაგნიტებს შორის სპირალური ტრაექტორიით ყოველიბრუნის შემდეგ მათი ენერგია იზრდება

www.physics.rutgers.edu/cyclotron/

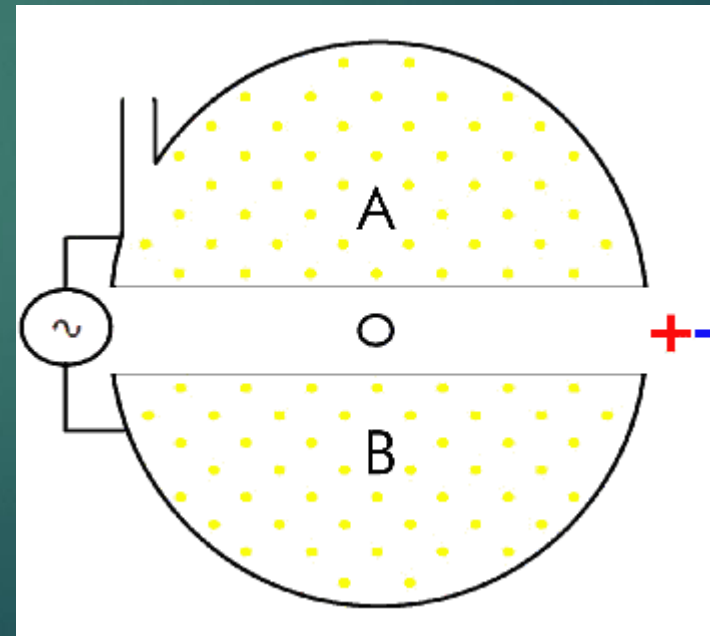
Invented by Lawrence, got the Noble prize in 1939

წრიული ამაჩქარებლები

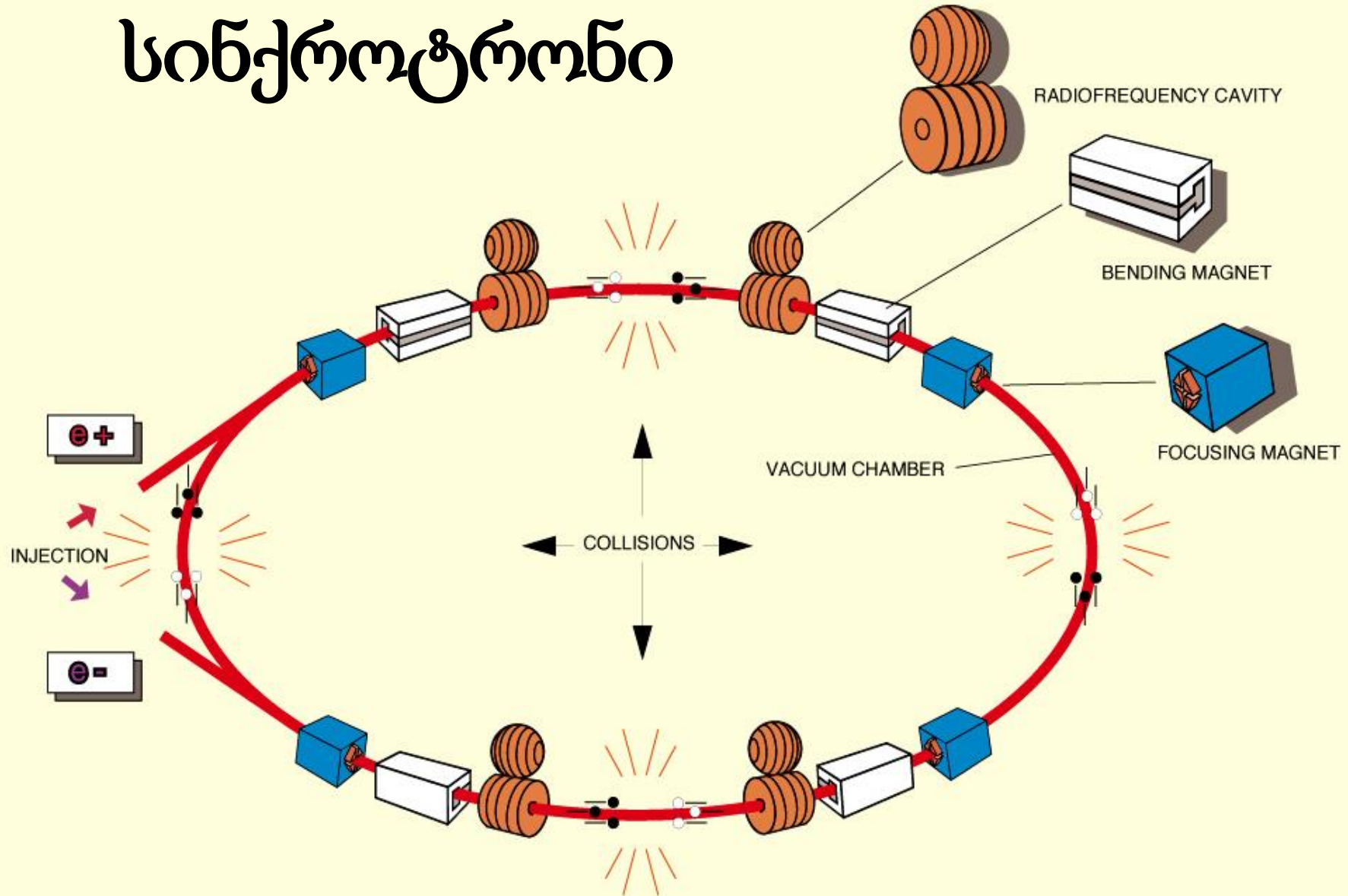

ციკლოტრონი

პირველი წრიული ნაწილაკების ამაჩქარებელი აწყობილი ერნესტ ორლანდო ლოურენცი & სტენლი ლივინგსტონის მიერ 1930 წელს. ენერგია = 80 keV, დიამეტრი = 13cm

სინქროტრონი

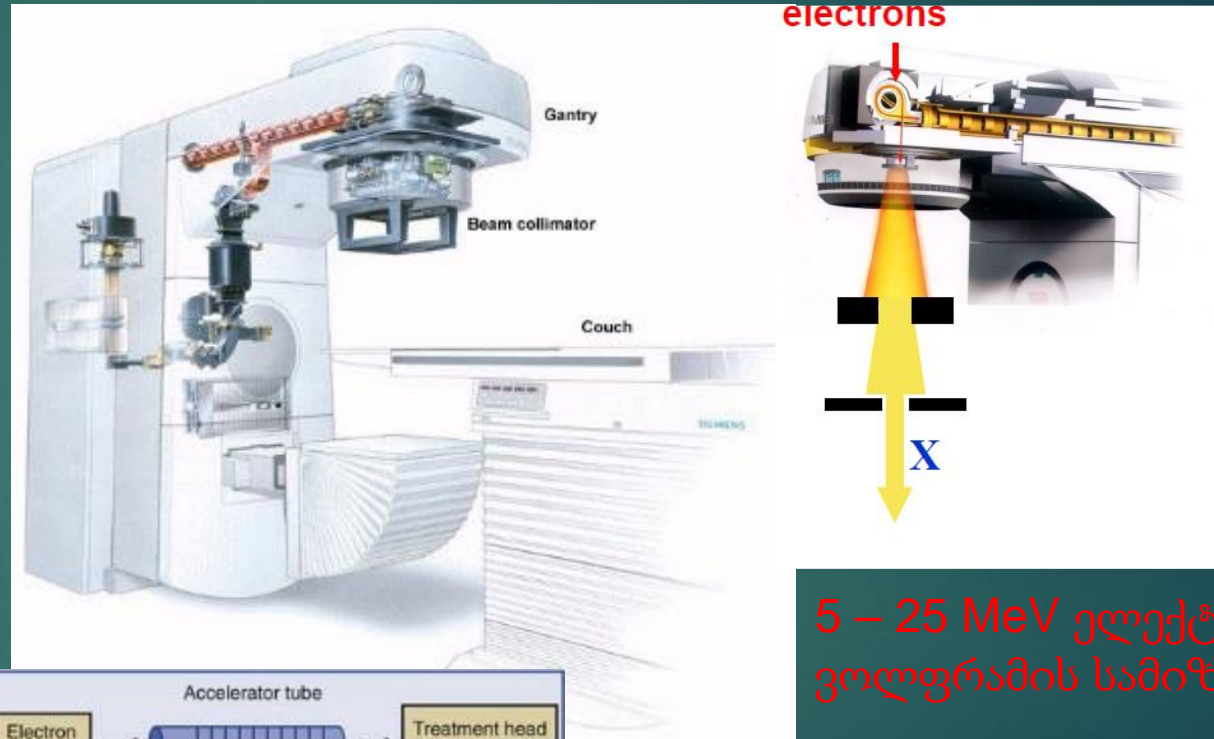
ამაჩქარებელში ნაწილაკები და მათი ანტინაწილაკები ერთმანეთის საპირისპიროდ მოძრაობენ

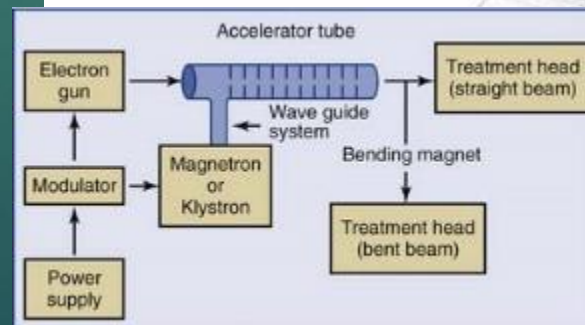
ამაჩქარებელი მედიცინაში

ელექტრონების წრფივი ამაჩქარებელი გამოიყენება სხივურ თერაპიაში (კიბოს საწინააღმდეგო)

5 – 25 MeV ელექტრონების ნაკადი ვოლფრამის სამიზნე

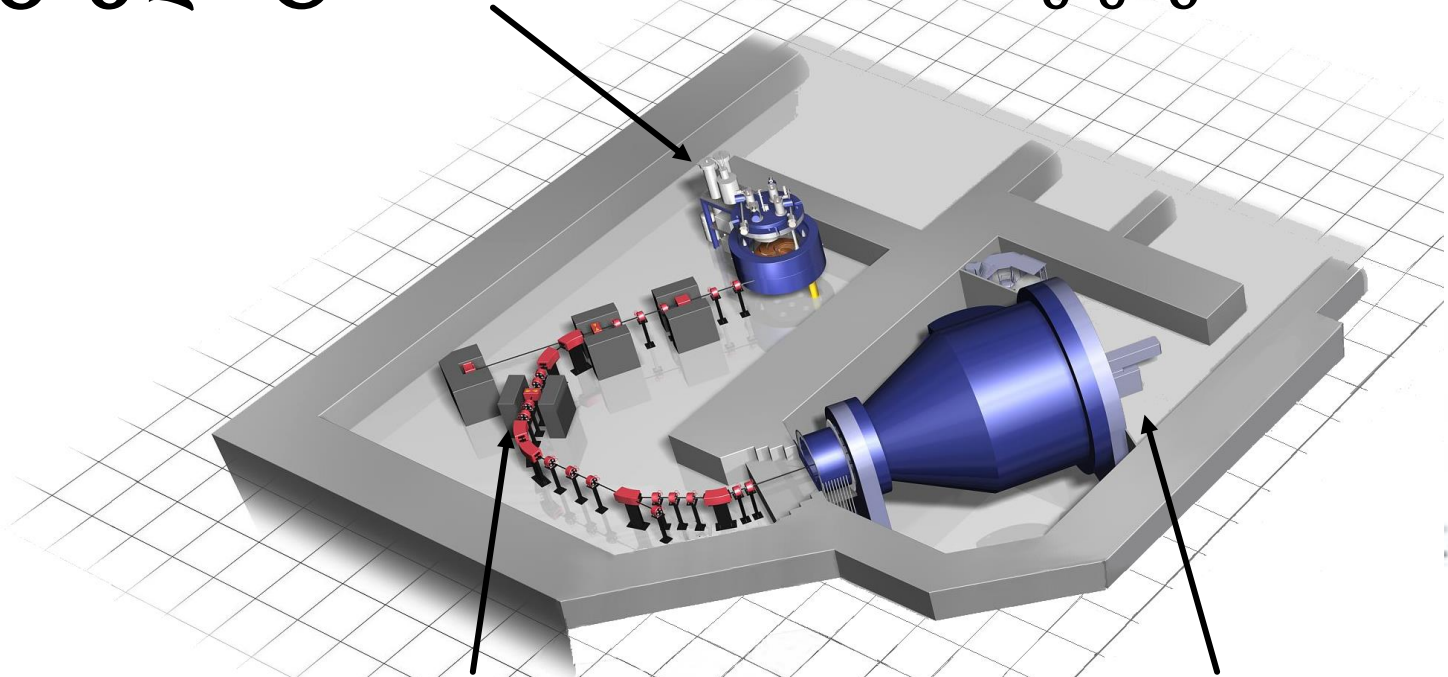

>14,000 მსოფლიოს მაშტაბით

ადრონული თერაპია

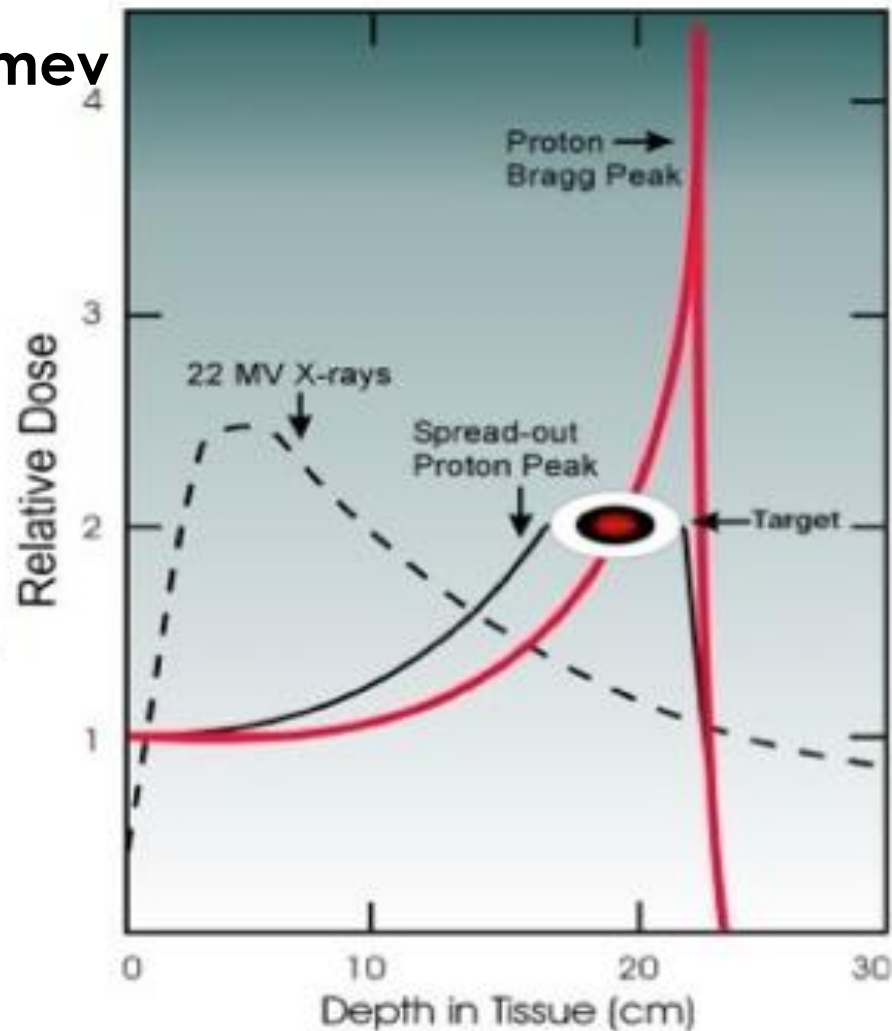
ციკლოტრონი

პროტონების
ენერგია 70-250 mev

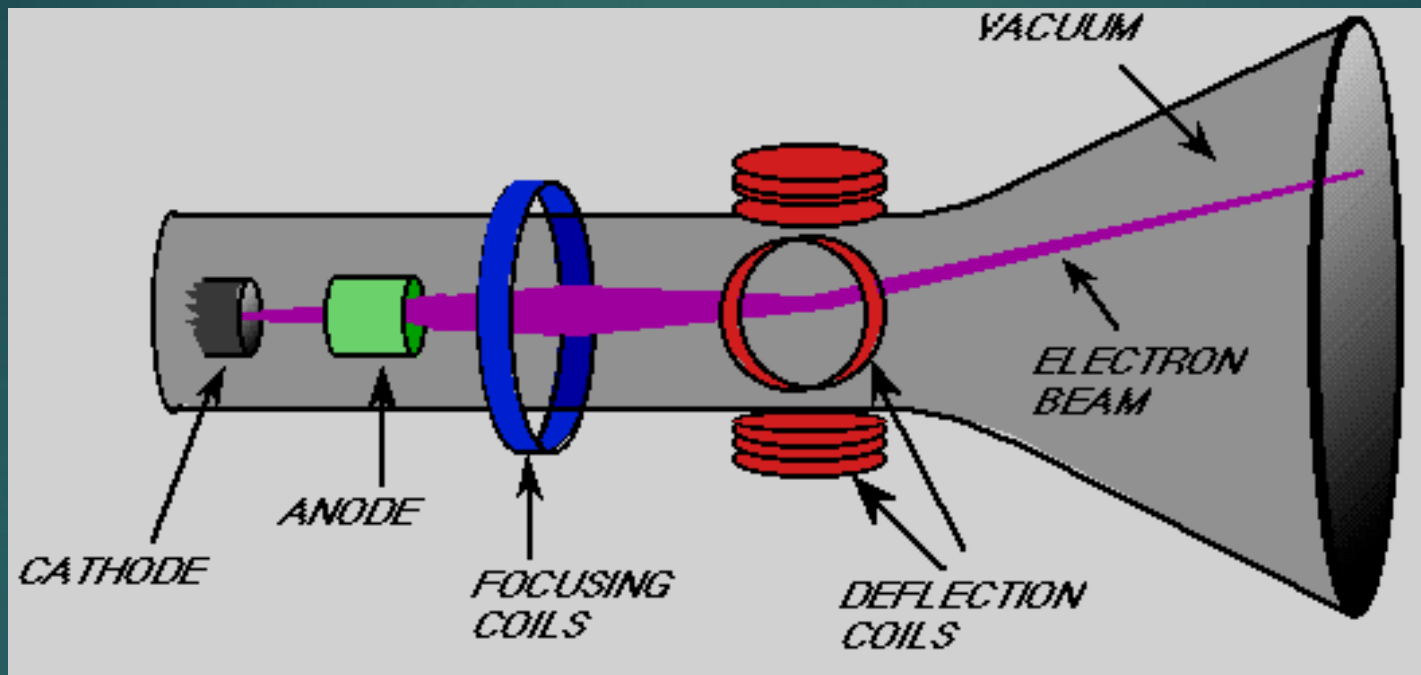

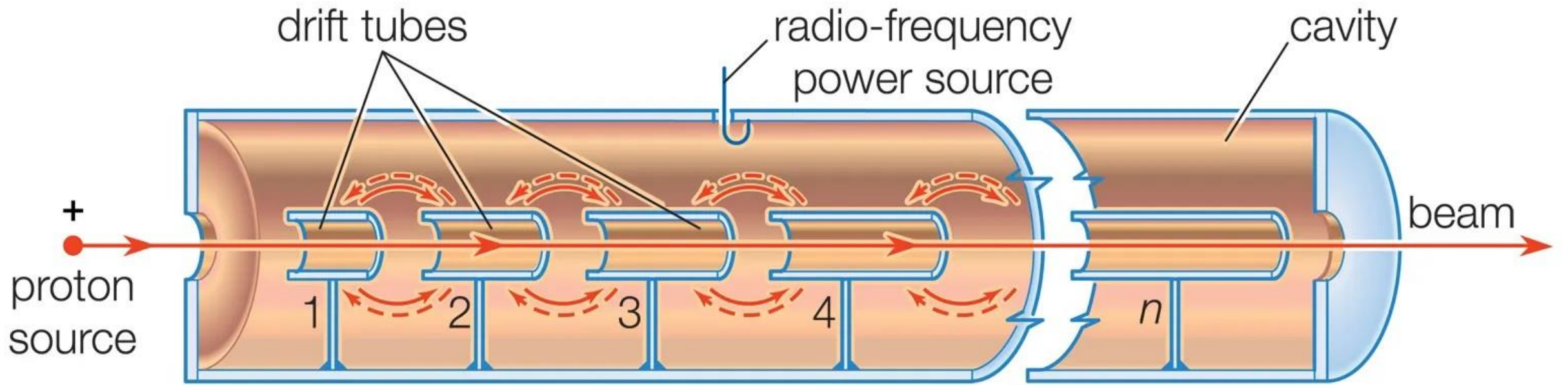
პროტონების
გამტარი მილი

დასხივება

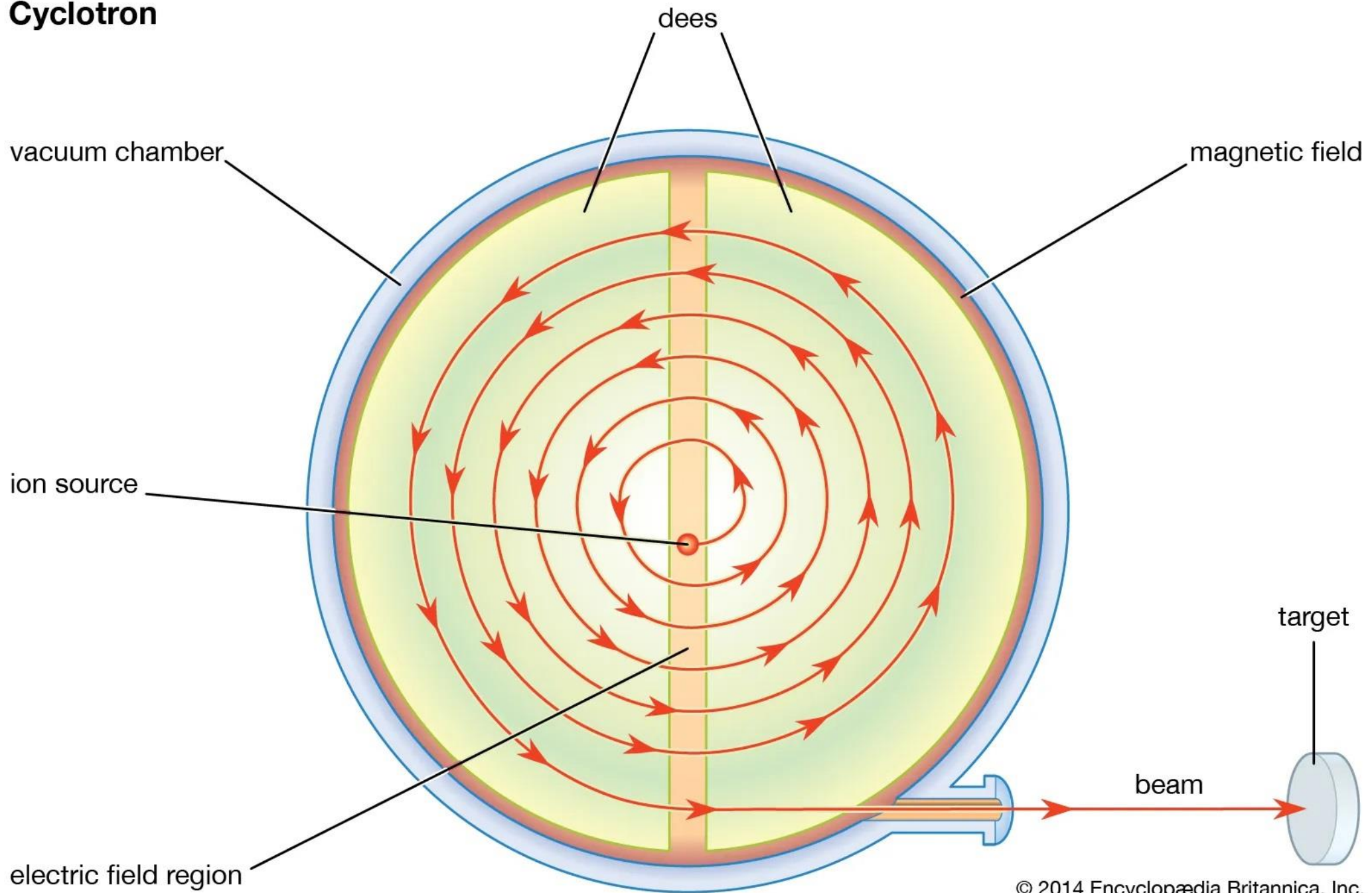

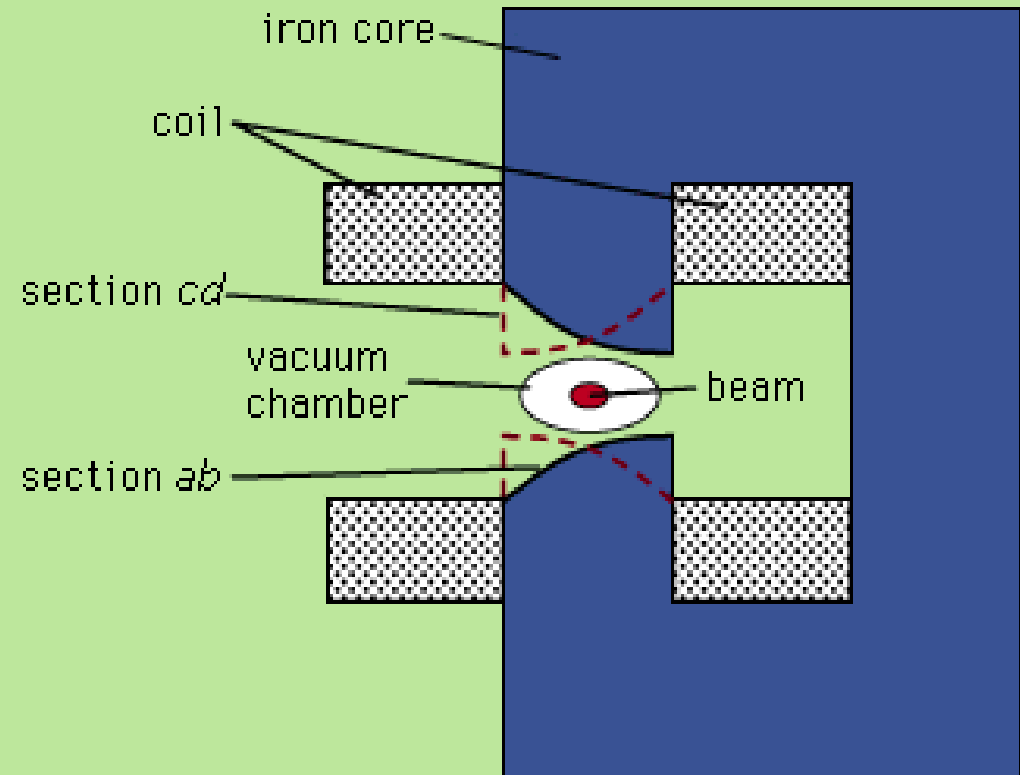
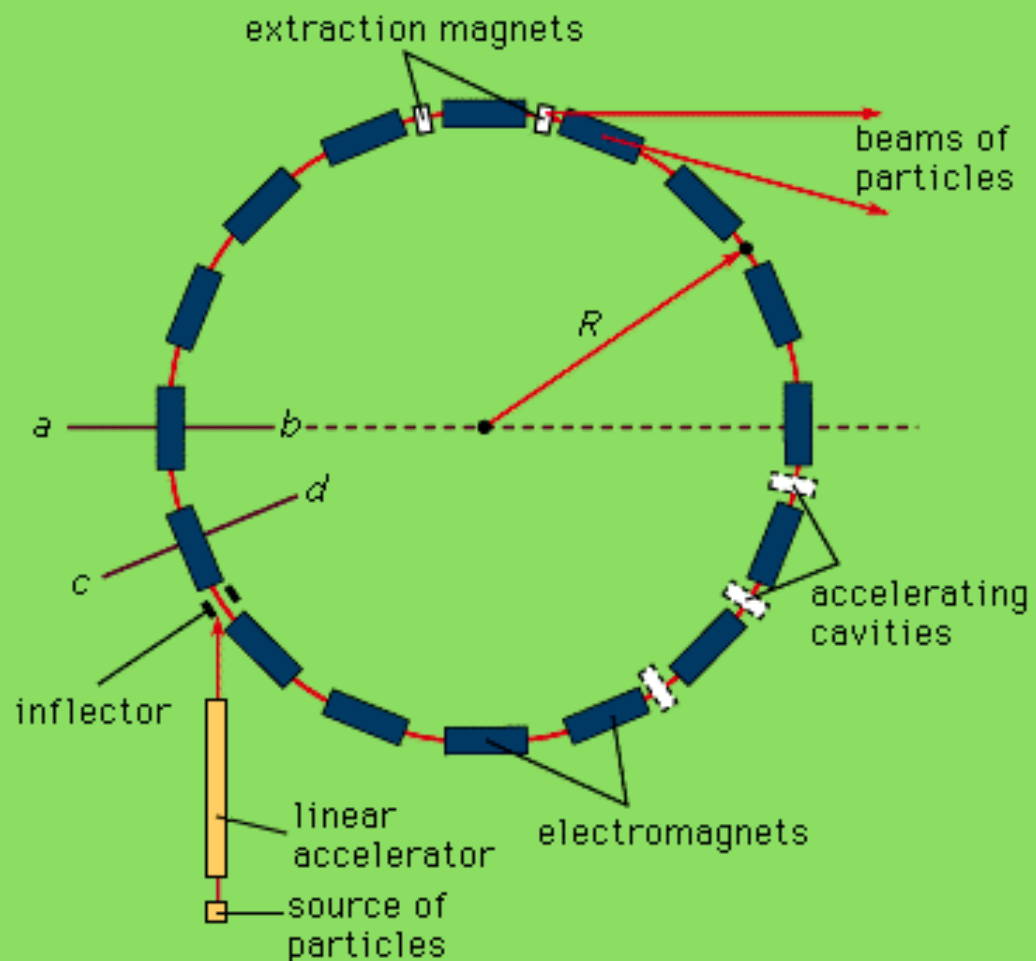
ყველაზე წარმატებული ამაჩქარებელი მსოფლიოში

Cyclotron

გმადლობთ ყურადღებისთვის

